

Noregs Kristelege Folkehøgskolelag

Til skolen

Rundskriv S 01-2021

Oslo, 22. januar 2021

Generell tilbakemelding på selvevalueringsrapportene 2019-20

Høsten 2020 fikk alle IKF-skolene et tilbud om en tilbakemelding på sin selvevalueringsrapport fra 2019-20. 23 skoler takket ja til dette tilbudet. De får tilsendt en egen tilbakemelding i løpet av kort tid.

Samtidig fikk IF-skolene samme tilbud fra Folkehøgskoleforbundet (FHF). De sendte inn 9 rapporter.

Mange skoler berører tema bærekraft på en eller annen måte i sin rapport. I de tre neste årene vil dette få en enda mer framtrødende plass i arbeidet med selvevaluering. (jf. Bærekraftvedtaket fra oktober 2019) NKF har derfor samarbeidet med leder av ressursgruppa for oppfølgingen av Bærekraftvedtaket, internasjonal rådgiver i Folkehøgskolerådet, i arbeidet med den generelle tilbakemeldingen.

I år ønsket vi at den generelle tilbakemeldingen skulle reflektere arbeidet med selvevaluering fra hele folkehøgskolelandskapet. I NKF har vi gitt tilbakemeldinger på rapportene de siste fire årene. FHF startet med dette arbeidet i år.

Odd Haddal, Marie Wiland fra NKF og Angelina Christiansen (FHF) og Brita Phuthi (FHSR) har samlet noen av de mer generelle tilbakemeldingene i et vedlegg til dette rundskrivet. Vi har i år også ønsket å peke på aktuelle områder vi ser det naturlig at skolene inkluderer i sitt videre arbeid med selvevaluering.

Takk for alle innsendte rapporter!

Ta gjerne kontakt med Marie Wiland, marie@ikf.no, hvis dere har spørsmål om dette.

Med vennlig hilsen
Noregs Kristelege Folkehøgskolelag

Andreas Melberg
daglig leder

Marie Wiland
rådgiver for skoleutvikling

GENERELL TILBAKEMELDING

Selvalueringsrapportene fra
skoleåret 2019-20

OM SELVEVALUERINGSRAPPORTENE 2019-20

Innhold

Deltagerskoler	2
Oppsummering av generell tilbakemelding 2019-202:	3
Hovedinntrykk av rapporten.....	3
BEMERKNINGER TIL RAPPORTENE	4
Innledning.....	4
Et spesielt år	4
Bærekraft	4
Bærekraftvedtaket og selvevaluering de kommende årene	4
Elevmedvirkning og demokrati	5
Funn.....	6
Verdigrunnlaget.....	6
En integrert prosess	6
Bakgrunnsopplysninger.....	6
Vedlegg	6
Lovens formål	6
UTFYLLENDE BEMERKNINGER	7
Selvevaluering	7
Kvalitetssikring og kvalitetsutvikling	7
Kvalitet	7
Kvalitetsnivåer	8
Datainnsamling.....	8
Skolen som blir borte	9
Overgrundighet.....	9
Målgruppe	9
Personvern.....	10
Personalutvikling.....	10
Selvevalueringskompetanse	10
Kontakt med lokalsamfunnet	10
Etter skoleåret.....	10
Tilbakemeldinger	11
Selvevaluering som læring	11
Lov, forskrifter og NOU.....	12
REFERANSER	Feil! Bokmerke er ikke definert.

Deltagerskoler

For skoleåret 2019-20 sendte 31 skoler inn sine selvevalueringsrapporter til FHF og NKF.

Temaene fordelte seg slik:

- **Agder:** Verdigrunnlag, mål og visjon
- **Alta:** Elevenes fritid
- **Bjerkely:** Hele skolen
- **Evje:** Elevdemokratiet
- **Fana:** Trivsel og skolemiljø, fellesfag, bærekraftig skole, livsmestring og psykisk helse
- **Follo:** Hele skolen
- **Fredly:** Danning
- **Haugetun:** Ny helsesykepleier
- **Hedmarktoppen:** Formidling av kristen tro, liv og verdier
- **Jæren:** Elevoppfølging
- **Oslofjord:** Oppfølging av elevfravær
- **Hurdal Verk:** Valgfagene
- **Høgtun:** Estetikk
- **Jeløy:** Bærekraft
- **Lundheim:** Tilrettelagt hjelp under måltider
- **Molde:** Elevdemokrati
- **Namdals:** Sosialpedagogisk arbeid
- **Nordfjord:** Psykososiale læringsmiljø
- **Nordhordland:** 2.-årselevne – evaluering av ny ordning
- **Ringrike:** Psykisk helse, bærekraft, alkohol
- **Risøy:** Folkehøgskolen som yrkesforberedende
- **Rønningen:** Elevmedvirkning
- **Sagavoll:** Etasjemøter og korona
- **Solborg:** Tilsyn
- **Stavern:** Skolefellesskapet
- **Sunnhordland:** Hele skolen
- **Sunnmøre:** Mat og kosthold
- **Svalbard:** Elevstipendiatene
- **Sørlandet:** Bærekraftsfag
- **Ålesund:** Bærekraftig reise
- **69° Nord:** Hele skolen, dagligliv og undervisning

Oppsummering av generell tilbakemelding 2019-2020:

- Den viktigste trenden vi ser over tid, er at rapportene i økende grad anlegger et helhetsblikk, der evalueringen koples opp mot skolens verdier og målsettinger. Likevel bør flere av rapportene i større grad drøfte skolens arbeid og prosjekter i lys av verdigrunnet.
- *Bærekraft* bør komme med som eget punkt i rapporten.
- Skolenes økende selvevalueringskompetanse gjenspeiles i stadig bedre rapporter gjennom de siste femten årene.
- *Elevmedvirkning* bør komme tydeligere fram i rapporten, og vi oppfordrer skolene til å evaluere sine prosedyrer for medvirkning.
- Mange skoler har fått bedre kompetanse takket være egne eller felles pedagogiske prosjekter, som *Aksjonsforskning og bærekraft*.
- Flere skoler forteller at de henter innspill til eller får innspill fra andre skoler til sin egen rapport.
- *Selvevalueringsprosessen* bør være en integrert del av skoleåret. *Rapporten* er svar på tilskuddsbrevets krav
- Selvevalueringsrapporten er stilet til Utdanningsdirektoratet (Udir). Les gjennom rapporten med et utenfrablikk: Hva er ikke umiddelbart forståelig for eksterne lesere?
- Prosjektrelevante bakgrunnsopplysninger legges i rapporten, resten i vedlegg eller sløyfes.
- Unngå overveldende tallmateriale og detaljdrøftinger. Tolkninger, drøftinger og oppsummeringer er mer interessante og mer forståelige for eksterne lesere.
- Skolene er blitt mer oppmerksomme på hvor viktig personvern og taushetsplikt er.

Hovedinntrykk av rapporten

Noen skoler er mest opptatt av å presentere skolehverdagen med eksempler på vekst og utvikling der, mens andre legger mer vekt på ett eller flere forbedringsprosjekter. Fokus kan være på den organiske utviklingen som skjer på en folkehøgskole under året, eller på systematiske «dypdykk», konkrete områder der skolen ønsker å forbedre seg. Mange rapporter viser også en kombinasjon. Tendensen er at skolene etter hvert forteller mer om helheten i skoleåret, ikke bare om enkelte «dypdykk» (*kvalitetsutvikling*).

Noen ganger bruker rapporten funn fra tidligere rapporter som bakgrunn for årets rapport. Det er positivt å vise sammenhenger mellom årets arbeid og tidligere prosjekter.

Rapportene gjennomføres av en forståelse av hva folkehøgskole er. De viser et aktuelt og samfunnsengasjert skoleslag med genuin interesse for et forbedringsarbeid der elever og personale arbeider sammen i et utfordrende felles miljø. Samtidig viker skolene ikke unna å sette kritisk søkelys på seg selv, som mange av temaene viser, for eksempel bærekraft og utenlandsreiser.

Rapportene er i hovedsak svært lesbare, og mange har en narrativ form egnet til å formidle folkehøgskolens egenart, gjerne med illustrerende glimt fra skolelivet. Andre inneholder interessante drøftinger om folkehøgskolens pedagogikk, for eksempel dannelse. Noen få rapporter passer bedre som interne arbeidsdokumenter enn som offentlige dokumenter siden de forutsetter at leseren har god kjennskap til interne forhold, uttrykk og dagliglivet på skolen.

BEMERKNINGER TIL RAPPORTENE

Innledning

Tilskuddsbrevet til skolen skisserer kravene til både selvevalueringsprosessen og selvevalueringsrapporten. Den enkleste måten å tilfredsstille kravene til rapporten er å bruke brevetts egne uttrykk, som *verdigrunnlag, prosedyre, medvirkning, kvalitetssikring og kvalitetsutvikling*. (Se diskusjon av kvalitetsbegrepene mot slutten av dette dokumentet).

Tilskuddsbrevet til skolen sier blant annet:

«Gjennom selvevaluering skal skolene etablere rutiner for kritisk å vurdere egen virksomhet, identifisere områder for forbedring, sette inn ressurser for å oppnå forbedringer, og vurdere de resultatene man oppnår.

- *Omtale av skolens verdigrunnlag og målsetting*
- *Omtale av skolens prosedyre for selvevaluering, kvalitetssikring og kvalitetsutvikling*
- *Ansattes medvirkning*
- *Elevenes medvirkning*

Rapporten må identifisere de funn som er gjort gjennom selvevalueringen, og gi informasjon om hvordan skolen vil følge opp funnene.»

Et spesielt år

Alle skolene ble koronastengt i mars og omtaler denne «fjernsituasjonen» i varierende grad. Uansett hva rapporten forteller, regner vi med at skolene har lært mye av å flytte alle møtepunktene med elevene til sosiale medier og digitale plattformer.

Det omfattende arbeidet skolene gjorde for å forberede oppstart av skoleåret i august 2020 og erfaringer med smittetiltak gjennom hele skoleåret, kan med fordel beskrives som en del av arbeidet med kvalitetssikring i neste år rapport. I tillegg har vi fått mange tilbakemeldinger fra skoler som har «snublet over gull», oppdaget nye metoder i arbeidet med undervisning og sosialpedagogikk. Dette er metoder og opplegg mange har sagt de vil fortsette med også etter at smittevern hensyn ikke lenger krever det. Vi er nysgjerrige på å høre mer om denne litt påtvungne skoleutviklingen og håper noen av skolene velger å gi den oppmerksomhet i sitt evalueringsarbeid.

Bærekraft

Høsten 2019 vedtok styrene i de fem folkehøgskoleorganisasjonene (FHSR, NKF, FHF, IF og IKF) en felles bærekraftsatsning gjennom det som har blitt hetende folkehøgskolenes bærekraftvedtak. Her er det fire mål, hvorav ett om selvevalueringen: *«Skoleårene 2020-23: Skolene har bærekraftig utvikling som sentralt tema for sin selvevaluering i løpet av tre år.»* I tråd med bærekraftvedtaket ser vi at flere skoler valgte bærekraft som tema for rapporten allerede 2019-20. Med sine 17 mål viser FNs bærekraftsmål bredden i bærekraftbegrepet. Her ligger det mange muligheter for skolene - enten en holistisk tilnærming, eller å snevre inn på ett tema som er sentralt for bærekraftig utvikling.

Bærekraftvedtaket og selvevaluering de kommende årene

Vi foreslår at bærekraft kommer med i de kommende rapportene som et eget avsnitt under *kvalitetssikring*, hvor også *medvirkning* kommer tydelig fram. Dette er i tråd med både skolenes rapporter og satsingen på bærekraft som skoleslaget har hatt i mange år, og nå med bærekraftvedtaket. Dersom skolen velger bærekraft som sitt selvevalueringsprosjekt, omtales det i tillegg under *kvalitetsutvikling*. I rapporten kan det også være relevant å trekke inn de

andre tre målene i bærekraftvedtaket - reduksjon i klimagassutslipp, utarbeiding av årlige lokale klimaplaner/bærekraftplaner, samt aktiv bruk av Globalvettreglene.

Elevmedvirkning og demokrati

Når vi som arbeider sentralt i folkehøgskoleorganisasjonene leser selvevalueringsrapporter, er det én ting vi ofte merker oss: Rapportene beskriver i for liten grad elevenes medvirkning og læringsutbyttet fra prosessene knyttet til selvevalueringen. Noen ganger er også de ansattes stemme lite til stede i rapportene. I våre tilbakemeldinger til skolene etterspør vi ofte hvilken reell innflytelse elevene har på undervisningen og sitt liv på folkehøgskolen.

Tre skoler har i år medvirkning og demokrati som sitt tema for kvalitetsutviklingen. I mange rapporter framgår det at elevene medvirker til å skape sin folkehøgskolehverdag på ulikt nivå og i ulike situasjoner. Elevmedvirkning er knyttet til demokratisk deltagelse og dannelse, og samtale, dialog og refleksjon er et hovedanliggende i folkehøgskolen. Elevene blir uten tvil lyttet til, og skolene gjør tilpasninger underveis for å komme både grupper og enkeltelever i møte. Skoleutvikling handler blant annet om å løfte alle disse tilbakemeldingene fram og se om det er noe systemisk som bør endres, ikke bare som et svar på en enkelt utfordring i øyeblikket. Demokratisk deltagelse er for eksempel å samtale med elevene med utgangspunkt i en umiddelbar vurdering av en situasjon, for slik å invitere til refleksjon og nyansering av standpunktene.

De fleste skolene har punktet *elevmedvirkning* med i rapporten, men fremdeles ser det ut til at elevenes rolle hovedsakelig er som respondenter. Det er etter vårt skjønn ikke elevmedvirkning å bare gjennomføre en (kvantitativ) spørreundersøkelse der elevene er respondenter. Mange av disse undersøkelsene bærer preg av å være markedsrelatert, å undersøke om «kunden» er tilfreds og har fått en vare som er i samsvar med forventningene.. Likevel viser flere rapporter til en slik undersøkelse for å dokumentere elevmedvirkningen.

Elevtilfredshet kan være med på å kartlegge *opplevd kvalitet* blant elevene og være en nyttig korreksjon, for eksempel ved å se om årets elever er mer eller mindre tilfredse med maten og skoleturene enn året før. Som skoleutvikling må elevtilfredshet eller -misnøye alltid sees i sammenheng med skolens verdier og pedagogiske opplegg. Som et minimum må man her beskrive hvordan funn fra elevundersøkelsene følges opp. Generelt kommer det tydeligere fram i flere og flere rapporter hvordan medvirkningen har foregått, og tendensen ser ut til å være at elevene tas med tidligere i prosessen enn før.

Elevene er også sikret medbestemmelse gjennom plass i skolestyret og i elevrådet. Dette kan med fordel beskrives i et skoleutviklingsperspektiv, slik en skole sier det i sin selvevalueringsrapport: *«Ofte vil elevrådet finne gode løsninger som har stor oppslutning i elevflokket, og dette styrker den demokratiske deltakinga frå elevane si side. I eit kvalitetsutviklingsperspektiv er det slik at eit aktivt elevråd heile tida vil reise spørsmål ved skoledrifta og skoletilbodet.»*

De ansattes medvirkning ser naturlig nok ut til å komme tidligere og variere mer, men likevel bør flere skoler gjøre de ansattes medvirkning noe klarere.

Det er liten tvil om at folkehøgskolen har vært og fortsatt ønsker å være en skole som arbeider med demokratisk praksis. Vi vil likevel oppfordre til at skolene evaluerer sine prosedyrer for medvirkning i sitt arbeid med selvevaluering.

Funn

Tilskuddsbrevet krever at rapporten skal «identifisere de funn som er gjort gjennom selvevalueringen, og gi informasjon om hvordan skolen vil følge opp funnene.» Siden rapporten er en form for sluttevaluering, kan skolene fortelle om endringer som allerede er gjort eller foreslå tiltak til året etter. Mange skoler følger opp i rapporten året etter med en oversikt over hvilke tiltak som ble gjennomført og ikke gjennomført.

Siden elevene «fornyes» fra år til år, er det ikke alltid lett å overføre funnene fra ett år til det neste. Overføringen blir trolig mer relevant jo grundigere skolen reflekterer over dataene, og om den iblant gjentar evalueringstemaer slik at den sitter igjen med mer varig kunnskap

Verdigrunnlaget

Drøftingen av endringer, utviklingstemaer og prosjekter (*kvalitetsutviklingen*) bør knyttes til skolens egne verdier. Oppsummeringer, tolkninger og analyser av data fra undersøkelsene er verdifulle og nyttige, men de bør ikke stå uten en slik kontekst. Det er gledelig at stadig flere evalueringsrapporter konkret drøfter sammenhengen mellom skolens verdigrunnlag og prosjektene i kvalitetsutviklingen. Spesielt viktig er det at verdidokumentene ligger i bunnen ved strukturendringer, som for eksempel nye linjer.

En integrert prosess

Proessen med selvevaluering er langt viktigere enn rapporten, og denne prosessen virker i år mer integrert i skolens arbeid enn tidligere. De aller fleste skolene har etablert rutiner og prosedyrer for arbeidet med selvevalueringen, hvordan årets prosess skal gjennomføres, osv. Likevel er det fremdeles noen få skoler som ser ut til å slite med å innlemme prosessen med kvalitetsutviklingen i resten av arbeidet. De ser ofte prosessen som et tilleggskrav, ikke som en naturlig del av skolens travle og mangfoldige hverdag.

Bakgrunnsopplysninger

Er det nødvendig å gjenta alle bakgrunnsopplysninger hvert år? Ja, en konsis versjon er nødvendig, siden tilskuddsbrevet krever en «omtale av skolens verdigrunnlag og målsetting». Dessuten skal skolen daglige drift og forbedringsarbeidet skje i tråd med verdiene og målsettingen, og leseren trenger dette fundamentet for å forstå både prosesser og tolkninger i rapporten. Skolen kan imidlertid velge, slik flere gjør, å utarbeide en kort oversikt, et øyeblikksbilde som gjenspeiler det aktuelle året, i begynnelsen av rapporten eller som vedlegg.

Vedlegg

Det bør være et rimelig forhold mellom rapport og vedlegg. Rapporten bør ikke være skrevet slik at utenforstående føler seg tvunget til å lese vedlegget for å forstå hva den inneholder. Vedleggene er til tilleggsopplysninger, utdypninger og informasjon til spesielt interesserte.

Lovens formål

Noen rapporter gjengir relevante deler av folkehøyskoleloven og forskriftene, men det er neppe nødvendig med lengre utredninger om hva som står der.

UTFYLLENDE BEMERKNINGER

Selvevaluering

Selvevaluering har mange fellestrekk med andre prosesser som folkehøgskolen kjenner til, spesielt *aksjonsforskning*, hvor skolene systematisk forsker på sin egen hverdag¹. Andre kjente begreper i skolen er underveisevaluering og sluttevaluering, eller mer formelt, formativ og summativ evaluering, så vel som intern og ekstern evaluering.

Selvevaluering er en intern prosess, men ifølge NOU 2001:16 står selvevaluering i fare for å bli «intern, perspektivfattig, ufarlig, nærsynt, ja til og med ‘husblind’». Det er derfor nødvendig med innspill, utfordringer, ideer og kritikk fra utenforstående personer, organer og institusjoner². At skolene etter hvert er mer åpne for innspill fra andre skoler er ett skritt vekk fra husblindhet. Opprinnelig var tanken at Udir skulle gjennomføre periodiske «metaevalueringer» for å gi slike innspill og kritikk. Dette har i praksis vært lite praktisert, men ifølge forskriftenes § 13 kan det fremdeles forekomme.

Kvalitetssikring og kvalitetsutvikling

På noen skoler er all selvevaluering, kvalitetssikring og kvalitetsutvikling hovedsakelig knyttet til den daglige driften. Det konkrete daglige arbeidet danner utgangspunkt for beskrivelsen av kvalitetssikring og kvalitetsutvikling. Skolen trenger ikke vente for å samle inn opplysninger på et skjema det som man ser med egne øyne i daglige situasjoner. Prosedyren blir den daglige kontakten med elevene. Og skolen kan registrere eller dokumentere situasjonen og tiltakene. Evaluering består stort sett i å oppdage flere ting: Dette er bra, men kan bli enda bedre, dette fungerer ikke som det skal, og disse endringene vil avhjelpe situasjonen.

Vi mener at kvalitetsutvikling gjelder de store linjene. Spørsmålet som ligger under kan formuleres omtrent slik: På hvilke(t) område(r) har skolen i år arbeidet (systematisk) for å bli bedre? Det er ikke nødvendig med et konkret «forskningsspørsmål,» i rapporten er det tilstrekkelig å fortelle hva temaet er (som for eksempel «bærekraftig skole» eller «livsmestring»). Tidligere års erfaringer og drøftinger kan (og bør) også klinge med i rapporten.

Vi mener at kvalitetssikring i første rekke gjelder det daglige arbeidet. Spørsmålet som ligger under, er omtrent slik: Har skolen i år (i alt vesentlig) fungert etter planene og oppfylt målsettingene ('løftene til elevene')? Som en skole mer formelt skriver: “Med kvalitetssikring oppfatter vi de krav og standarder vi til enhver tid skal tilfredsstillere for å oppfylle folkehøgskolelovens formål, krav og vilkår for tilskudd.”

Uansett tilnærming bør det komme klart fram hva skolen mener med begrepene kvalitetssikring og kvalitetsutvikling.

Kvalitet

Noen forskere legger vekt på at kvalitet har med endring eller utvikling å gjøre (som for eksempel kvalitetsutvikling), mens andre påpeker at den bygger på en viss stabilitet (som for eksempel kvalitetssikring). Begge har sin plass i selvevalueringen. I skolevurderinger brukes

¹ Se for eksempel “*Aksjonsforskning og bærekraft: Et ressurshefte til bruk i skolehverdagen*», spesielt s. 5-6.

² NOU 2001:16. (2001), s. 40.

mange begreper, som prosess-, struktur- og resultat kvalitet. Resultat kvalitet dreier seg om læringsutbyttet, om kunnskaper, ferdigheter og holdninger. Prosess kvalitet og struktur kvalitet er forutsetninger for resultat kvalitet. I folkehøgskolens selvevaluering kan vi si at prosess- og struktur kvalitet dreier seg om både kvalitetssikring og kvalitetsutvikling, mens resultat kvalitet viser seg i elevenes vekst under året (allmenndanning).

Begrepet kvalitet kan lettest forstås enten som opplevd kvalitet, eller at «produktet» tilfredsstillende visse standarder. Kvalitet har både med standard og opplevelse å gjøre.

I dagligtale omtales kvalitet ofte som en slags «intuitiv» kvalitet, «jeg vet hva det er når jeg opplever det» (*I know it when I see it*): Kvalitet er avhengig av øyet som ser. Opplevd kvalitet handler om i hvor stor grad man får tilfredsstillende krav og forventninger, hvordan for eksempel elever og myndigheter opplever at skolen oppfyller krav og forventninger. «Hvor fornøyd er du med linja?» er spørsmål om opplevelse. Kvalitet oppfattes også som en standard basert på skolens prosesser, rammevilkår og verdier. Førsteklasses kvalitet betyr høy standard. Sunn og god mat. Elevinnflytelse. Gjennomtenkte pedagogiske opplegg. utfordringer. Anledning til dialog og refleksjon over opplevelser og inntrykk.

Det finnes flere måter å nærme seg forbedring på. Skolen kan vurdere rammeforholdene (strukturen og strukturprosesser, som for eksempel markedsføring og timetall på reiser), eller læringsprosessene (som linjer, dialog, sosialpedagogikk), eller elevenes vekst. Det er en ofte gjentatt observasjon at elevene i begynnelsen av året identifiserer seg med linjene (Jeg går på idrettslinja), men ved årets slutt identifiserer de seg med skolen. Det er skapt et helhetlig fellesskap på skolen. En slik holdningsendring og styrking av fellesskapet er eksempel på de læringsprosesser som er typiske for folkehøgskolen.

Kvalitetsnivåer

Kvalitetsgulv er et ord som brukes til å signalisere en viss stabilitet og standard, en tilfredsstillende kvalitet, der skolen for eksempel har kompetente lærere, egnede lokaler, tilfredsstillende mat. Under dette gulvet, dette nivået, bør skolen ikke være, og mange selvevalueringer går ut på å undersøke om elevene er tilfredse med «gulvstandarden» (god mat? hyggelige lokaler? godt fellesskap? fungerende klasserom?). Beskrivelsen av læringsmiljøet i folkehøgskoleloven (§ 5a) er et eksempel på kvalitetsgulv.

Iblant er det nyttig å løfte blikket og foreslå tiltak som hever gulvnivået ved at skolen introduserer attraktive og nyskapende løsninger (for eksempel en bærekraftig skole). Skolen kan gjøre «brukeren» mer enn bare tilfreds, mer enn bare å arbeide for å gjøre misfornøyde elever fornøyd. Skolen utvikler seg. Spesielt for et markedsavhengig skoleslag som folkehøgskolen er det en utfordring å heve «gulvet» år etter år.

Datainnsamling

Evalueringsdata kan samles inn med både kvalitative og kvantitative metoder. Mange skoler deltok i prosjektet Aksjonsforskning og bærekraft, der tretrinnsmodellen GLL-metoden (Gjort, Lært, Lurt) ble brukt, som i seg selv er en form for selvevaluering. Gjort beskriver det som faktisk skjedde, Lært er første analyse- og refleksjonsnivå, mens Lurt reflekterer over gunstige løsninger eller tiltak³. Metoden er godt egnet til kvalitative undersøkelser.

³ Se *Aksjonsforskning og bærekraft* (2015), s. 10.

I tradisjonell kvantitativ evaluering behandles dataene ofte med en litt annen tretrinnsmodell: analyse (for eksempel prosentvis), tolkning (hva dataene betyr) og drøfting av funn. På bakgrunn av funnene iverksettes tiltak, som tar for seg praktiske, økonomiske og ideelle sider (for eksempel formål og verdier). I folkehøgskolen legges det mest vekt på tolkning og tiltak.

Én kvalitativ metode som alltid ligger for hånden, er kontakten med elevene. Ofte trenger ikke skolen å samle inn opplysninger på et skjema om det som man ser med egne øyne i daglige situasjoner, og skolen kan diskutere og reflektere over situasjonene. En kvalitativ metode som er egnet i folkehøgskolen, består av relativt tette og jevne uformelle møtepunkter for å vurdere skolens arbeid («De ukentlige evalueringer med elevene er den viktigste biten av evalueringsarbeidet. Gjennom disse øktene blir evalueringen en integrert del av den levende organismen som et skoleår er.»)

Selv om skolens evaluering i hovedsak er en løpende og forholdsvis uformell prosess under hele året, krever tilskuddsbrevet at rapporten «må identifisere de funn som er gjort gjennom selvevalueringen». Selv om rapporten ikke inneholder et eget «dypdykk», er det ønskelig med en oppsummering av resultatene av hverdagsevalueringene.

Skolen som blir borte

Skoleåret er mer enn kvalitetsutviklingen. Enkelte ganger virker det som skolen velger bort kvalitetssikringen til fordel for kvalitetsutvikling og et forbedringsprosjekt. Også i år er det flere rapporter der temaet for kvalitetsutvikling blir så grundig skildret at resten av skolen "blir borte" i rapporten. Begrepet *kvalitetssikring* er iblant ikke nevnt og heller ikke diskutert under andre betegnelser. Som regel skyldes dette at ønsket om å gi tilstrekkelig plass til en arbeidskrevende og ofte interessant prosess skyver beretningen om det daglige arbeidet til side.

Overgrundighet

Tallmaterialet kan iblant bli overveldende. Og detaljert. Det er neppe mange lesere som går gjennom de mange skårene, (de mange) prosent- (og eventuelt) prosentpoengforskjellene i materialet. Tolkningen og drøftingen er av størst interesse.

Prinsippet om «less is more» gjelder etter vårt skjønn for selvevalueringssrapportene. De varierer fra 8 til 55 sider. De korte rapportene har helt tydelig Udir som målgruppe, uten de mange detaljer om tall og drøftinger i personalet som en intern rapport ville kreve. De lengste rapportene er svært grundige, men inneholder iblant mange detaljer på et nivå som kan avlede oppmerksomheten fra de store linjene. Lange oversikter over tallmaterialet fra spørreundersøkelser kan med hell legges i vedlegg, eller oppsummeres med viktige tendenser (og tall) i rapporten.

Målgruppe

Rapporten er i første rekke stilet til Udir som et offentlig tilgjengelig dokument, slik at også andre, som for eksempel familier, privatpersoner, forskere, journalister og politikere, har rett til å lese den. Den andre målgruppen er skolens personale og styre. Flere rapporter inneholder relativt detaljerte funn fra skolens liv og danner et godt utgangspunkt for oppsummering av, og læring i, personalet om skoleåret som var. Utenfralesere vil nok sette pris på en lettere tilgjengelig versjon, men det viktige er at rapporten oppfyller formelle krav og er til nytte for skolens videre arbeid.

Personvern

Rapportene er et offentlig tilgjengelige dokumenter. De er helt klart mer varsomme enn før med opplysninger som kan falle inn under bestemmelser om personvern og taushetsplikt. Det er færre tilfeller av for eksempel omtale av negative (og positive) tendenser på navngitte linjer. Vi ser ingen direkte overtramp i rapportene, men i noen tilfeller kan vi relativt enkelt finne fram til navnene på de personene som undersøkelsene gjelder. *Ingen*, selv ikke Udir, forskere og andre med legitim interesse, bør få tilgang til et ikke-anonymisert materiale uten godkjenning og klarering.

Personalutvikling

En styrke ved folkehøgskolen er at den driver en aktiv personalutvikling. Et av de mest interessante trekkene i noen av de nyere selvevalueringsrapportene er hvor stor vekt skolene legger på utvikling og kursing, internt og eksternt. Som en del av kvalitetssikringen er det flere skoler som nevner hvilke kurs og arrangementer personalet deltar på.

I tillegg er arbeidet med selvevalueringen utviklende og kompetansehevende i seg selv, og kan bidra til å skape et mer bevisst forhold til skolens arbeid med elevenes vekst og utvikling. Samtaler i personalet om skolens dannelsingsmål kan bli mer konkrete og inkluderende som en følge av man deltar i selvevalueringen.

Selvevalueringskompetanse

Skolene har etter hvert opparbeidet lang erfaring med, og til dels stor kompetanse i, selvevaluering. Denne kompetansen kan deles inn i flere områder, som ferdigheter i rapportskrivning og i prosessarbeidet med skoleutvikling, og gjennomføring og oppfølging av arbeidet. I noen grad er denne kompetansen personbasert, så gode rutiner og prosedyrer kan komme godt med for å beholde kompetansen på skolen ved endringer i personalet.

Kontakt med lokalsamfunnet

Skolene er ikke bare opptatt av indre forhold. Folkehøgskolens internasjonale engasjement, og fokus på reising og bærekraft de siste årene viser også at skolen er bevisst at den har sin plass i samfunnet⁴. I år forteller også noen skoler om kontakten med lokalsamfunnet og undersøker hvordan skolene fungerer lokalt.

Etter skoleåret

Kommunikasjonen til «neste ledd», enten videre utdanning eller arbeidsliv, er et lite berørt punkt i selvevalueringen. Skolene nevner iblant at elevene utvikler ferdigheter og holdninger som samfunnet etterspør, og elevene får med seg vitnemål eller attester som viser dette. Hvor godt disse fungerer i elevenes liv etter folkehøgskolen, vet skolene kanskje en del om.

Folkehøgskoleloven sier (§ 2 i) at skolen skal «utarbeide dokumentasjon over elevenes læringsprogram og deltakelse [som] ... gir grunnlag for vurdering av realkompetanse inn mot utdanningssystem og arbeidsliv.» Kompetanseprosjektet i folkehøgskolen (1995) konkluderte med at folkehøgskolen primært gir generell kompetanse (livskompetanse i form av faglig, sosial og personlig vekst), og at denne kompetansen bl.a. viser seg gjennom studiedyktighet for videre utdanning, forberedelse for yrkes- og arbeidsliv, aktivt samfunnsengasjement, personlig utvikling, og sosial og mellommenneskelig kyndighet og kommunikasjonsevne. Det

⁴ «Folkehøgskolene kan være kulturelle kraftsentre gjennom å formidle møte med levende og folkelig kultur, og ved å gi elevene impulser til å bli aktive deltakere i kulturlivet» (NOU 2001, 16, s. 28).

nasjonale realkompetanseprosjektet (2001) konkluderte med at folkehøgskolen kan dokumentere realkompetanse gjennom et vitnemål med fire nivåer: Folkehøgskolen som læringsarena, den enkelte skole som læringsarena, den enkelte elevs læringsprogram, og den enkelte elevs selvvurdering. Et femte nivå om skolens vurdering av eleven falt bort⁵. Siden 2001 er det svært få skoler som har sett nærmere på kommunikasjonen med utdanning og arbeidsliv, selv om mye arbeid legges ned i vitnemålene.

Tilbakemeldinger

Det er synd men ikke overraskende, at rapportene sjelden leses av andre enn skolen selv og Udir. Leserkretsen kan neppe utvides vesentlig. Likevel kan rapportene i større grad være til nytte for andre skoler, gjennom mer aktiv deling av prosesser, resultater og en større vekt på selvevaluering som en lærende aktivitet.

Selvevaluering som læring

Aksjonslæring er et godt eksempel på hvordan selvvurdering gjennom GLL kan videreutvikle skolens forståelse av seg selv og sin egen hverdag. Spørsmålet er om selvevalueringen også kan bli til læring for elevene.

Sentralt i et folkehøgskoleår står erfaringslæringen, en prosess der elevene reflekterer over sine erfaringer og opplevelser, og evaluerer seg selv på den måten. Det er i pakt med folkehøgskolens målsetting at elevene har anledning til å evaluere sin egen læring og vekst (*egenevaluering*) på arenaer som elevsamtaler, uformelle samtaler, dialog og refleksjon. Spørsmålet er om skolens selvevaluering kan berike elevenes egnevaluering av seg selv. Om de bedre forstår hvordan skolens selvevaluering egentlig styres av to spørsmål, *hvordan* og *hvor godt*⁶, kan dette kanskje bidra til å gi dem bedre innsikt i egnevalueringen. Det ville også være en form for medvirkning.

Andre verktøy som brukes av skolen til sin selvevaluering, som intervjuer, spørreskjemaer, gruppesamtaler og vurdering av aktiviteter og timer, kan også anspore til egnevaluering. Elevene møter som regel flere spørreskjemaer under året, med gode spørsmål om hvor mye de har lært og hvor fornøyde de er. I tillegg bør elevene nok bevisst oppmuntres til refleksjon om egen utvikling, ikke bare «Hva synes du om ...?» eller «Har du kommentarer til ...?». Ulempen er at konteksten med et spørreskjema ikke alltid – eller ganske sjelden – oppmuntrer til refleksjon over egen læring ut over det å sette kryss i en kolonne.

Skolen har allerede et rammeverk som i stor grad brukes til elevrefleksjon. Den mest brukte metoden er elevsamtalen, som i seg selv er en ramme for refleksjon over egen læring og utvikling. Noen ganger er denne samtalen elevenes egen time der hun fritt får snakke om egen utvikling og utfordringer, andre ganger er dette også skolens sjanse til å stille spørsmål og ta opp saker som er viktig for den. Uansett metode ville det etter vårt syn styrke selvevalueringprosessen at noen ord om elevenes egen evaluering av egen læring og vekst kommer med, også i rapporten.

⁵ *Realkompetanseprosjektet 2001 – Med folkehøgskole i CV.*

⁶ “Reflection often involves me in thinking how I did something – which is analytical. It can also involve me in how well I have done something – which is evaluative” (Loacker, 2000, p 2).

Lov, forskrifter og NOU

Vi vil sitere fra NOU-en 2001:16: *Frihet til mangfold – Om folkehøgskolens rammevilkår*. Denne NOU-en fra Kvam-utvalget skisserer selvevalueringen i folkehøgskolen, en drøfting som i etterkant dannet grunnlag for en del av folkehøgskoleloven (2002).

- «Godkjenning av selvevaluering trenger ikke å være knyttet til det faktum at en skole når eller ikke når sine mål, men at selvevalueringen benyttes som et effektivt verktøy for utvikling.»
- «For å få gode selvevalueringsprosesser er det nødvendig å ha sterk medvirkning fra personalet.»
- «Det er viktig at selvevalueringen ikke bare blir en «øvelse» som utføres av institusjonens administrasjon og ledelse. For å oppnå aktiv deltakelse av personalet må selvevaluering bli en naturlig del av den daglige driften, og et verktøy i en kontinuerlig utviklingsprosess.»

Lov og forskrifter understreket også betydningen av elevmedvirkningen.

REFERANSER

Aksjonsforskning og bærekraft: Et ressurshefte til bruk i skolehverdagen. (2015). Utgitt av folkehøgskolene og Framtiden i våre hender.

Loacker, G. (ed). (2000). *Self Assessment at Alverno College*. Milwaukee, Wisconsin: Alverno College Institute.

NOU 2001:16. (2001). *Frihet til mangfold – Om folkehøgskolens rammevilkår*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no>.

Realkompetanseprosjektet 2001 – Med folkehøgskole i CV: Dokumentasjon av realkompetanse. Hentet fra <https://nkf.folkehogskole.no/skoleutvikling/pedagogiske-dokumenter/>